

Açlygyň we şokoladyň arasyndaky Afrika

Category: Kitapcy,Maliýe we ykdysadyýet

написано kitapcy | 26 января, 2025

Açlygyň we şokoladyň arasyndaky Afrika AÇLYGYŇ we ŞOKOLADYŇ ARASYNDAKY AFRIKA

Bahalaryň beýle gymmatlamagyna sebäp boljak näme üýtgeşme bolup geçdi?

Şirmaýy kenardaky we Ganadaky uly kakao zawodlary tohuma çykarylýan çykdayylaryň öwezini dolup bilmeýämdigi üçin önemçiliği bölekleyín ýa-da tutuşlygyna duruzma kararyny aldy. Günbatar Afrikadaky hasyllar önume bolan talaby garşylamakda ýetersiz bolup galandygy üçin global kakao çigidiniň gytlygynyň hasam ýaramazlaşýan ugrundaky habaryň yzyndan kakaonyň bahasy geçen hepe rekord derejesine çykdy.

Londondaky möhletli iş şertnamalary 10%-e golaý artyp, bir tonnanyň bahasyny 9 müň 500 sterling çemesi gymmatlatdy.

Kakaonyň bahasy geçen ýylam görlüp-eşdilmedik derejede galypdy, ýöne şol wagt bir tonnanyň bahasy 2 müň sterlingden geçmändi.

Bu gymmatlaşyk bütin dünýädäki şokolad pudagyna täsirini yetiripdi, çünkü dünýäniň bu önümé bolan işdäsi şindizem açık we özüne gönükdirilen talap her ýyl azyndan 2% artýar.

Bu ýurtda bahalaryň beýle gymmatlamagyna sebäp boljak näme üýtgeşme bolup geçdi?

Gysga wagtdaky sebäp, global kakao önemçiliginiň üçden iki bölegini tutýan Gananyň we Şırmaýy kenaryň (Kot'd-Iwuar) şu ýyl ikitaraplaýyn zarba duçar bolmagy.

Iki goňsy bir ýandan ağaçlara ýolugan wirus ýokanjy, bir ýandanam ýaramaz howa şertleriniň täsiri bilen iki urgy aldy.

Bular aýratynam dünýäniň iň uly kakao öndürijisi bolan Şırmaýy kenarda önemçiliğin peselmegine getirdi.

KAKAO,
ÇİKOLATA *ve*
ÇİKOLATALI ÜRÜNLER
BİLİMİ ve TEKNOLOJİSİ

Doç. Dr. Özlem TOKUŞOĞLU

SİDAS

Netijede ýurduň kakao önemciliğiniň dörtden bir bölegine

golaýy azaldy.

Emma kakao gytçylygy krizisiniň ýeke-täk sebäbi bu däl, krizis has beteri bu pudaga ýatyrylan maýa goýumlaryň birnäçe ýyllap bozulyp gelinýänliginiň netijesi boldy.

Bu sektora goýumlaryň gowşamagy pudagyň güýçden gaçmagyna, sarsgynlara, aýratynam klimat sarsgynlaryna garşy dözümsiz bolmagyna getirdi.

Bulara birem önemciliðiň diňe bir ýerde, ýagny Günbatar Afrikada alnyp barylmagy-da goşulýar.

Kakao krizisi dünýädäki ekin meýdanlarynyň 60%-ne eýe bolan we bu ýerleri janlandyrıp bilme güýjüne eýe barha attýan ýaş ilatyň yerleşen Afrikadaky oba hojalyk pudagynyň ýagdaýyna diňe bir şaýatdyr.

Afrika şular ýaly artykmaçlyklarynyň bardygyna garamazdan, dünýäniň başdan geçirýän ekerançylyk rewolýusiýasynyň daşynda galdy.

Altmyşynjy ýyllardan başlap kämilleşdirilen täze tohumlaryň we dersleriň ekin meýdanlaryna baryp ýetmeginiň gowulanmagy ýaly bir topar faktor dünýä derejesinde ekerançylyk hasyllylygynyň iki essä çykmagyna ýardam etdi. Mysal üçin şeýle ýagday 1965-1995-nji ýyllar aralygynda bürünç önemciliðiniň iki essä çykmagyna goşant goşdy.

Afrikanyň ekerançylyk problemalary munuň bilenem gutaranok:

Infrastrukturasynyň gowşaklygy, uly böleginde syýasy durnuklylygyň ýoklugy, ykdysady sarsgynlara garşy ejizligi birnäçe ekerançy maýadary yklyma maýa goýumlaryny goýmakdan saklayar.

Hiç bir kompaniya töweregi demirýol, gara ýol, hatda ogurlyga garşy logistiki ýollar bilen gurşalmadyk ekin meýdanlaryna maýa goýumlaryny goýasy gelmeýär.

Şonuň üçinem Afrika häzirem ýokary tejribä ýa-da önemciliklerini artdyrmak üçin ýeterlik çeşmelere eýe däl ownuk telekeçilere bagly.

Köp sanly ekin meýdanynda eýýäm otuz ýaşdan geçen agaçlardan hasyl alynýar we täze agaç nahallary oturdylmaýar.

Munuň bir sebäbi-de, birnäçe ýurtlarda ekin meýdanlarynyň häzirem tire-táýpa kethudalarynyň eýeçiliginde bolmagydyr.

Ýene bir sebäbi bolsa üpjünçiliðiň pesligi sebäpli banklardan maddy kömek alyp bilmeyändikleri.

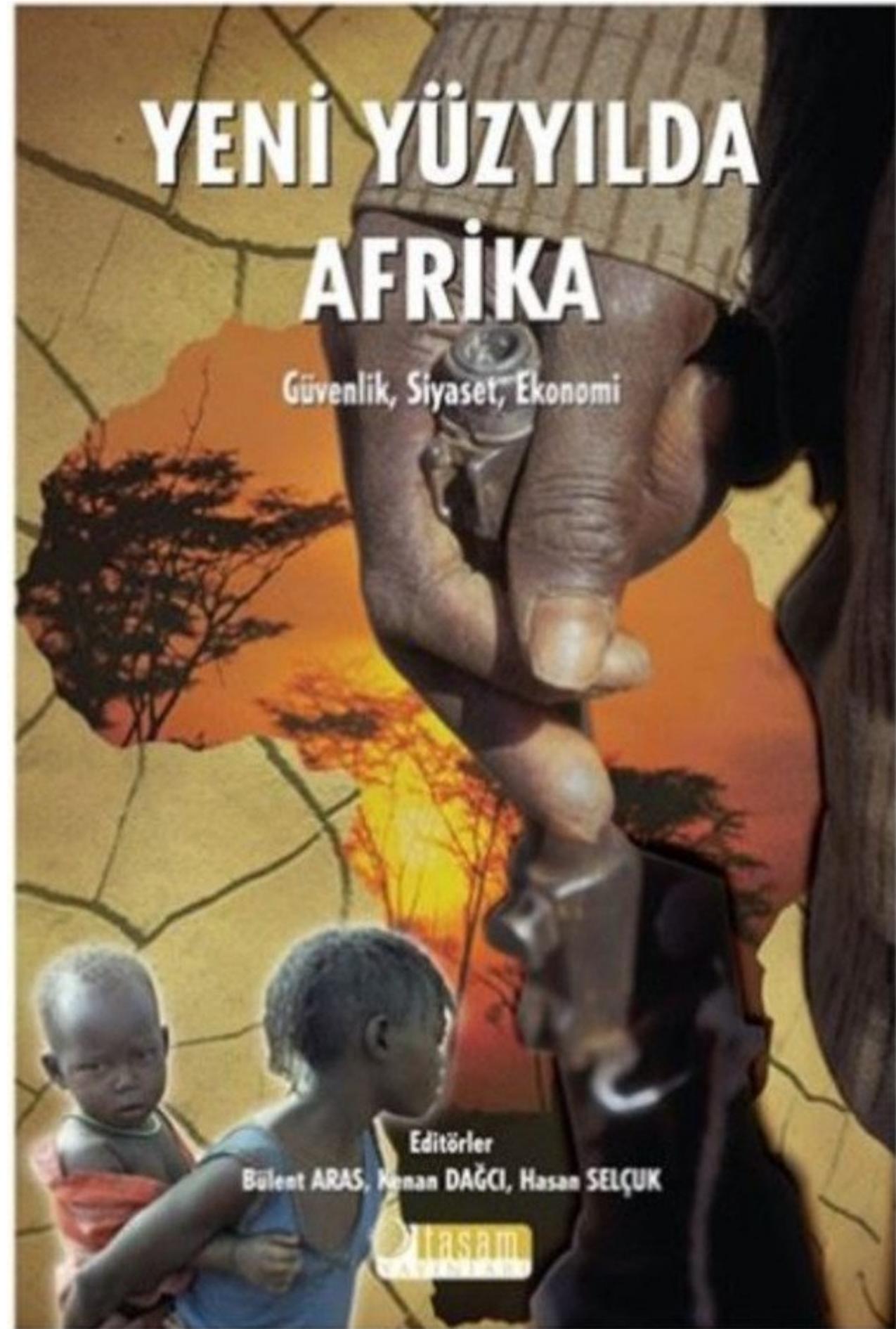
YENİ YÜZYILDA AFRİKA

Güvenlik, Siyaset, Ekonomi

Editörler

Bülent ARAS, Numan DAĞCI, Hasan SELÇUK

İtasam

Meyilnamalaşdyryş derejesinde Afrika ýklymy ekerançylyk

meýilnamalaşdyryşdan doly diýen ýaly mahrum.

Käbir afrika ýurtlarynyň aýry-aýry eden işleriniň daşynda yklym ýerleriniň kartasy ýok we önemçilik meýilnamasy doly ýok diýen ýaly. Ýagny birnäçe daýhan hasylyny satmaga bazar bardygyny-ýokdugyny öwrenmezden ýetişdirýär.

Mundan on ýyl öñ afrikaly daýhanlara paýlanan ýokary hasyllly kartoşka tohumy munuň aýdyň subutnamasydyr.

Daýhanlaryň gereginden artyk kartoşkasyny satmaga ýeri ýokdy, şonuň üçin bahalar peseldi we ekin meýdanlaryndaky hasyl entek ýygylmanka çüýräp galdy.

Kakao bahalaryndaky artyş Afrikada ekerançylyk pudagynyň gowşaklygynyň we baý gorlara eýe bu materigiň yzygiderli gytçylyklara uçramagyna sebäp bolan ekerançylyk pudagyna ünssüzligiň alamatydyr.

Bu ýerdäki ironiya şunda: häli-häzirlerem Günbayat kolonializminiň netijelerinden ejir çekyän materigiň ýasaýjylaryna duýulýan nebsiagyryjylykly duýgudan zyýada şokolada bolan alaçsyz mätäçligiň dünýäni Afrikadaky bu möhüm pudak bilen gyzyklanmaga iterip biljeklidir.

Häzirki wagtda Afrikanyň Latyn Amerikada we Aziýada bolup geçenlere meñzeş giň gurşawly ekerançylyk üýtgeşmesine zerurlyk duýýar we bu üýtgeşme üçin hökümetler derejesinde umumy tagallanyň görkezilmegi gerek.

Belli bir sebitde ýa-da belli bir ýurtda öñe saýlanyp biljek girdeji maksady bolmadyk guramalaryň tagallalar ýa-da pudaga gönükdirilen giň gerimli işlere eýe däl ýekebara edilen işler hiç hili peýda bermeýär.

Afrikada ekerançylyk pudagynyň gowulanmagy we aýaga galmagy bu materigi bütün dünýäniň azyk torbasyna öwrüp biler.

Abdylla RADDADI,

Saud Arabystanly derňeýji žurnalist, ykdysady hünärmən.

Sişenbe, 23.04.2024 ý. Maliýe we ykdysadyýet